

De queeste naar het Zelf in Oost en West

Gezien de zoektocht naar het zelf niet gebonden is aan tijd en plaats, hoeft het ons niet te verwonderen dat spirituele teksten uit Oost en West inhoudelijk grote gelijkenis vertonen. Een westerse mystieke lijn wordt gevolgd vanuit het oude Egypte naar de Lage Landen tot in onze tijd en geconfronteerd met de wijsheid uit de rijke yogatraditie.

Sedert de oudheid stelt men de vraag: wie ben ik? Geïnspireerde leraren dragen hun kennis als een estafetteestokje over aan hun leerlingen. Dat dit ook in het Westen gebeurt is minder gekend. De tocht begint in het Oude Egypte.

Alexandrië, smeltkroes van culturen

1 De Huidige bibliotheca Alexandrina

Gesticht in 331 voor Christus, na de verovering van Egypte door Alexander De Grote, groeide Alexandrië uit tot een wereldhaven. Niet alleen de landen van de middellandse zee deden de haven aan. Een gunstige moessonwind verzorgde ook het contact met het verre India. De stad was een smeltkroes van culturen waar de wijsheid uit de Egyptische oudheid geconfronteerd werd met de Griekse filosofie en de joodse traditie. De aanwezigheid van het Serapeion, de legendarische bibliotheek van Alexandrië, waar ook oosterse werken aanwezig waren, zorgde mede voor een goed cultureel, filosofisch en spiritueel klimaat. In die sfeer van kennis ontstond een bloeiende wijsheidsliteratuur, toegeschreven aan Hermes Trismegistus.

Hermes Trismegistus

Hermes de driemaal grote, is de leraar die wijsheid brengt. Hij wordt soms vereenzelvigd met Thot, de Egyptische god van de dood, die bij het oordeel door Osiris als schrijver optrad. Evenals Thot geeft Hermes nieuw leven aan hen die het aardse in zich laten afsterven en door diep inzicht tot nieuw leven komen. De hermetische, dit wil zeggen de van Hermes afkomstige wijsheidsliteratuur, omvat het geheel van werken die toegeschreven worden aan Hermes. Deze zijn in het Grieks geschreven, maken gebruik van de Griekse filosofische terminologie en sluiten aan met de traditie van het oude Egypte. Het Corpus Hermeticum is het meest gekende werk.

Het Corpus Hermeticum

De eerste zin van het eerste traktaat, Poimandres genoemd, raakt de kern van de zaak: ‘Toen ik eens mediteerde over het Zijn, steeg mijn geest tot grote hoogte, terwijl mijn lichamelijke zintuigen vrijwel uitgeschakeld werden...’ Poimandres is de mensenherder die het goddelijk Bewustzijn openbaart aan de ziener Hermes. Het gaat over de relatie tussen God, de kosmos en de mens. ‘Ik ben Poimandres, de Geest van de volstreckte vrijmacht. Ik weet wat je wilt en ben overal met je.’ De kennisoverdracht gebeurt in de vorm van gesprekken van Hermes met zijn zoon Tat of met Asclepius. Het gaat over: kennis, inzicht, bewustzijnservaring en dieper innerlijk weten.

2 In de schaduw van de grote piramide werd de wijsheid doorgegeven

Oost en West

Asclepius zit bij Hermes en stelt hem vragen in zijn zoektocht naar het Zelf. ‘Hermes antwoordt: alles komt uit de Ene en de Ene is alles. Zij zijn zo met elkaar verbonden dat de ene van het andere niet te scheiden is.’

In de Ashtavakra Samhitâ, een hindoe tekst uit dezelfde periode, lezen wij hoe op dezelfde wijze, waarop Hermes en Asclepius in dialoog gaan, de wijze Ashtavakra en de koning Janaka in gesprek zijn. Janaka zegt: ‘Ik buig mij in eerbied voor Mij Zelf. Ondanks dit lichaam ben Ik één, nergens heengaande, nergens vandaan komende, het Al, het universum doordringend, verblijf Ik in Mij Zelf.’

Verder staat er in het Corpus Hermeticum: ‘De weg is verheven en effen, maar moeilijk te begaan voor de ziel die nog in het lichaam is.’

In de Ashtavakra Samhitâ staat: ‘Ashtavakra sprak: Men krijgt een overvloed van genoegens door alle wereldse objecten te verwerven. Toch kan men niet gelukkig zijn zonder alles te verzaken.’

Men kan eveneens de gesprekken uit het Corpus Hermeticum plaatsen naast de dialoog tussen Krishna en Arjuna in de Bhagavad Gîtâ, het lied van de Verhevene, dat de kosmische boodschap van bevrijding brengt door wijsheid en juist handelen.

Corpus Hermeticum: ‘In het Al is er niets dat Hij niet is... Want Hij is het Al. En omdat Hij het Al is, doordringt Hij alles en omvat Hij alles.’

Bhagavad Gîtâ: ‘Ik ben de bron van ontstaan en ondergang van het ganse heelal.

Er is niets, wat dan ook, dat hoger is dan Ik, o Dhananjaya (andere naam voor Arjuna).’

Corpus Hermeticum: ‘Want er bestaat niets in heel deze Kosmos wat hij zelf niet is. Hij is zelf zowel wat bestaat als wat niet bestaat.’

Bhagavad Gîtâ: ‘Ik ben de onsterfelijkheid en de dood. Ik ben zowel zijn als niet-zijn, O Arjuna.’

In een hermetisch werk staat: ‘God is alles en er is niets buiten God, zelfs niet wat niet bestaat, want wat God betreft bestaat er zoets niet, zelfs niet één ding.’

Zelfkennis, de kosmos en de mens

In het Corpus Hermeticum gaat het vooral over de zelfkennis. Zo onthult Poimandres aan Hermes: ‘Wie zichzelf leert kennen komt tot het overstelpend goede, want wie zichzelf heeft leren kennen komt tot Hem.’ Zelfkennis is Godskennis: ‘Luister naar je innerlijke stem’ en ‘Wie met zijn geest over zichzelf nadenkt, kent zichzelf, en wie zichzelf kent, kent het Al.’ Om tot die zelfkennis te komen moet men opstijgen tot de achtste en negende hemelsfeer: ‘Ik ben boven mijzelf uitgestegen, en ik heb een onsterfelijk lichaam gekregen; en ik ben niet meer wat ik vroeger was, maar ik ben wedergeboren in de Geest. Dat kun je niet met het blote verstand leren en je kunt het niet zien met het sterfelijk lichaam.’

Vergelijk dat eens met de Bhagavad Gîtâ: ‘Maar voor de mens die vreugde schept in het Zelf, tevreden is met het Zelf, en tevreden is in het Zelf, is er geen werk meer te verrichten.’

‘Zo boven zo beneden’ is het meest gekende hermetische axioma en duidt op de verbondenheid met de kosmos. Daarbij is de mens zowel aards en sterfelijk als goddelijk en onsterfelijk: ‘De mens is een groot wonder.’

De estafettestok van wijsheid wordt doorgegeven

In de bedrijvige havenstad Alexandrië komt, ergens in de 3^e eeuw na Christus Ammonius Saccas, alias Ammonius de zakkendrager, na zijn dagtaak naar huis waar hij met kennis en gedrevenheid zijn leerlingen onderwijst. De traditie van het oude Egypte en van Hermes wordt overgedragen aan zijn leerlingen, waaronder Plotinus en Origenes (185-251). Deze laatste vormt de schakel tussen de wijsheid uit de oudheid en de middeleeuwse christelijke mystici.

Stefanus Harding († 1134)

Afkomstig uit Zuidwest Engeland bracht hij zowel de Keltische als de druïdische en gnostische tradities samen en probeerde die te laten overeenstemmen met het christendom. Hij sloot zich aan met de kruistocht van Godfried van Bouillon en kwam zo in 1104 in contact met de Egyptische broederschap van bouwmeesters die er de geheime kennis van Hermes Trismegistus beoefenden. Enkele jaren later sloot Bernardus van Clairvaux (1091-1153) zich bij hem aan en stichtte een abdij in Clairvaux, waarbij de postulant via verschillende inwijdingsgraden tot in de binnenste kring van de geheime leer kon geraken. Er ontstond een nieuwe spiritualiteit als resultaat van een grote kruisbestuiving waar al die tradities samenvloeiden en waarin de hermetische wijsheid een vooraanstaande rol speelde. Daarbij behoren de katharen, de tempeliers en later ook de Rozenkruisers die de oeroude geheime wijsheden uit Egypte overnamen via de Arabieren en deze mengden met de Christushiërarchie.

Willem van Saint Thierry (1075-1148)

In diezelfde periode verscheen de benedictijner monnik Willem van Saint Thierry op de voorgrond. Hij was sterk bevriend met Bernardus en wordt gezien als de vader van de mystiek der lage landen. Wanneer beide abten door ziekte overmand op kracht komen in hetzelfde landhuis, delen zij hun innerlijke ervaring: ‘Er is een vergelijking met God: ... die noemen wij niet meer gelijkenis, maar unus spiritus, eenheid van geest.’ Willem komt tot zijn diepste inzicht als hij de kus van de geliefde beschrijft als uiterlijk teken van een geestelijke vereniging in diepe wederzijdse overgave. In zijn Gulden Brief schrijft Willem: ‘De volmaaktheid wordt bereikt als de rede overgaat in de liefde van het hart.’

3 Begijnhof Ten Wijngaerde te Brugge

De begijnen

Deze mystiek inspireert de begijnen die hier en daar in kleine groepjes verschijnen. Het waren vrome ongehuwde vrouwen die zich vrijwillig groepeerden. Zij leefden van handwerk en ziekenzorg en woonden in kleine groepen buiten het wereldlijk en het kerkelijk gezag, wat voor die tijd merkwaardig was. Zo'n grote vrijheid werd niet gaarne gezien door de kerkelijke overheid en men verplichtte de begijnen zich te vestigen in kleine enclaves, de begijnhoven, waar zij beschermd woonden, maar een deel van hun vrijheid moesten inleveren. De goed bewaarde begijnhoven zijn nu toeristische trekpleisters geworden. De twee grote begijnen, Hadewijch en Margareta Porete, hebben niet in een begijnhof gewoond.

Hadewijch (13^e eeuw)

Een gekende begijn is Hadewijch, afkomstig uit het Antwerpse. Zij heeft niet alleen een tekst van Willem van St. Thierry vertaald, wat wijst op de mystieke traditie, zij is vooral gekend door haar visioenen die zij neergeschreven heeft in een mooi middeleeuws Nederlands. Zij heeft het over de 'onledigheid', dit is het leegmaken van het gemoed om plaats te maken voor DieEne. Daarbij gebruikt zij de term 'orewoed', de sterke begeerte naar de Geliefde. Hadewijch beleeft een ware 'minnemystiek', zoals zij verwoordt in haar 7^e visioen: 'Op een Pinksterdag kreeg ik een verschijning...zo verwoed en vreselijk was het mij te moede dat ik meende dat, als ik mijn Geliefde geen voldoening kon schenken en mijn Geliefde mijn begeerte niet vervulde, ik van verwoedheid sterven zou...' Hadewijch verwijst naar DieEne die vrije wederliefde verlangt van het maaksel van zijn handen. De oneindigheid van haar verlangen naar DieEne geeft haar een vermoeden van de peilloze liefde die van DieEne naar haar uitgaat: 'Hierna bleef ik zo in mijn lief opgaan, dat ik helemaal in hem wegsmolt en er niets van mijzelf overbleef. En ik werd in een andere toestand gebrachte en opgenomen in de geest.'

Oost en West:

De tantra traditie kan de Minne mystiek van het Oosten genoemd worden: Shakti, de dynamische kracht, verlangt naar vereniging met Shiva, de verpersoonlijking van het oneindig bewustzijn. De begijnen drukken het uit als de bruid die poogt de bruidegom, die God is, te bereiken. Minne betekent niet bezit, het is het verlangen, het is de energie die de begijn vindt in de haar omringende natuur.

In de Sat-Chakra-Nirûpana, een tantrisch werk uit de 16^e eeuw, staat het volgende: 'Deze godin die zuiver sattvisch is, schittert in Shiva, het hoogste Wezen, lichtend in een subtiele sfeer; dank zij de gratie van haar subtiele aard veroorzaakt zij plots de gelukzaligheid van de bevrijding.'

Hadewijch beschrijft haar zesde visioen als volgt: 'En toen ik in die rijke weelde mijn zoete lief mocht bekennen, toen viel ik buiten de geest en buiten mezelf en buiten al wat ik in hem gezien had, en ik viel, helemaal verloren aan de verzadigde borst van zijn wezen, dat minne is. Daar bleef ik in verzwolgen, verloren van alle besef van alles wat er te weten, te zien of te begrijpen valt buiten het een-zijn met hem en hem te genieten.'

Margarete Porete (1250-1310)

De begijn Margarete Porete uit de omgeving van Valenciennes ten zuiden van Vlaanderen is minder bekend dan Hadewijch die in het vorige nummer ter sprake kwam. Margarete Porete sluit dicht aan bij de oosterse benadering van minnemystiek. Zij schrijft zoals Hadewijch, maar dan in het Frans, in de vorm van de hoofse minnezang en zij volgt het spoor van de begijnen. Zij wil zoals in een ridderroman haar 'Minne' veroveren en heeft hetzelfde onweerstaanbaar verlangen naar haar geliefde. De enige vraag die Margarete stelt is die van de liefde 'zonder onderscheid tussen het goede en het slechte, want

4 Hadewijch

Liefde is God en God is Liefde’, zoals zij in haar dichtwerk schrijft met als titel: ‘Spiegel van de eenvoudige zielen’. Het werk wordt gezien als een dialoog tussen Minne, Rede, Ziel, Verlangen en Waarheid. Margarete schrijft: ‘Hetgeen de ziel niet overstijgt, is niet, enkel het Al bestaat’ en verder: ‘Een eenvoudige ziel wordt gered door het geloof zonder werken; zij leeft voor de Minne, zij heeft iedere eigen wil verloren. Zij doet afstand van de deugden.’ Deze laatste uitspraak werd Margarete Porete fataal. De inquisitie beschouwde dit als ketters, zij werd op 1 juni 1310 in Parijs op de brandstapel gebracht.

5 Beeld van een begijn

Oost en West

Wanneer Margarete schrijft dat zij afstand doet van de deugden, lezen wij in de Bhagavad Gîtâ: ‘Eén geworden met de wijsheid laat men hier af van goede zowel als van boze daden; houdt u daarom aan yoga, yoga is vaardigheid in handelen.’

Terug bij Margarete leest men: ‘Hij is wel blind, diegene die de dingen voor zijn ogen ziet maar mij niet kent.’ En in de Kenopanishad staat: ‘Het oog reikt daar niet, noch de spraak, noch het denken.’ De poëzie van Margareta drukt hetzelfde verlangen uit als de gedichten van Lalla (1320-1391), de mystieke dichteres uit Kasjmir (zie artikel Jan Coppens, TvY 3/10): ‘Ik Lalla, ik heb Hem gezocht en nagejaagd, ik heb Hem willen zien, maar zijn deur was gesloten. Mijn verlangens verdiepte zich en het is in mij dat ik Hem nu opwacht.’

Margarete schrijft: ‘De staat waarvan ik spreek is de zuivere liefde, zonder te spreken van de rede, de wil, het verlangen en de vrees die het inzicht ontnemt. Ik spreek over de vereniging met het hoge licht, over de vurigheid van de goddelijke liefde.’

Meester Eckhart (1260-1328)

6 Meester Eckhart

De dominicaan Eckhart, is de meest gekende mystieker van de Lage Landen tot aan de Rijn. Na zijn studie in Parijs, waar hij meester in de theologie werd, studeerde en werkte hij te Keulen waar hij met de begijnenmystiek van onder meer Hadewijch en Margarete Porete in contact kwam. Hij vergelijkt de vereniging met God met een druppel water die terug naar de oceaan vloeit, een beeld dat men ook in de Upanishads vindt. Met een woordenschat die hij ontleende van de begijnen beschreef hij hoe er in het diepst van de ziel iets bestaat dat ontsnapt aan tijd en ruimte en aan alle geschapenheid: het Ene, de ongenatuurde natuur, het zielevonkje. ‘Hoe meer ontledigd de mens van het geschapene is, des te klaarder vult het licht zijn ziel. Waarheid en inzicht worden haar deel.’ Verder zegt hij in een van zijn preken: ‘Naarmate de ziel meer van zichzelf loskomt en van al wat niet is, ervaart zij een sneller, zoeter en zaliger drang naar het Ene. Minder gelijkvormig aan zichzelf en aan het

niet werkelijk zijn, wordt zij geleidelijk meer gelijkvormig aan hetgeen zij nastreeft.’ In een andere preek spreekt Eckhart over de eenheid: ‘Eenheid is verscheidenheid en verscheidenheid is eenheid. Hoe groter de verscheidenheid is, hoe groter de eenheid is, want dat is verscheidenheid zonder onderscheid. Waren hier duizend personen, zij waren niets anders dan eenheid.’ Datzelfde besef van eenheid drukt de Chândogya Upanishad als volgt uit: ‘Dat zijt Gij.’

Niettegenstaande dat Eckhart als magister in de theologie hoog aanzien genoot bij zijn tijdgenoten, werd hij beschuldigd van verspreiding van een gevaarlijke leer in zijn Duitse preken voor het volk. Hij gaat persoonlijk naar de paus om elf aangevochten stellingen te verdedigen, maar sterft onderweg op een ongekende plaats en tijd.

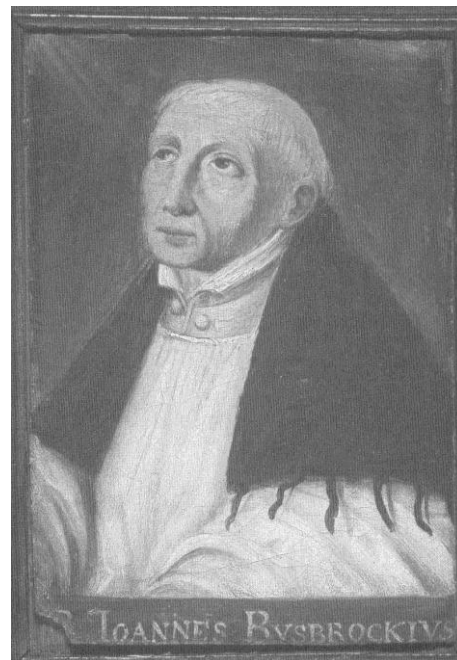
Oost en West

De in Kasjmir geboren **Abhinavagupta** (Xe-XIe eeuw) wordt soms vergeleken met Eckhart omdat beiden de hoogste werkelijkheid zien als het Licht dat in een dynamisch proces tot een kosmische ontplooiing komt. Abhinavagupta becommentarieerde de geschriften van zijn tijd en schreef onder

meer een commentaar op de Bhagavad Gîtâ. Beiden zagen de mogelijkheid om door een zuivering van het bewustzijn te komen tot de, achter nevels gehulde, Werkelijkheid. ‘Want de mensen hebben geen besef van hun ingeboren essentie’ schrijft Abhinavagupta. Beiden willen via een actief verlicht leven komen tot een doordringende visie op de werkelijkheid en de innerlijke vrede: daar harmoniëren de twee aspecten van actie en bezinning.

Jan van Ruusbroec (1293-1381)

Na vijftienvintig jaar kapelaan te zijn geweest in de Brusselse St. Goedelekerk, vestigt Jan van Ruusbroec zich in het nabije Zoniënwood. Hij schrijft zijn mystieke ervaringen neer in het Middelnederlands van die tijd. Zijn meesterwerk ‘De geestelijke bruiloft’ verwijst naar de minnemystiek en hij schrijft in de traditie van de begijnen met wie hij in contact was en die hij beschermde: ‘...Dit doet de minnenden vervloeien... Zo worden Gods aanroeren en ons minnend hunkeren één eenvoudige liefde. Hier wordt de mens zozeer van minne bezeten, dat hij zichzelf en God moet vergeten, en niets meer weet van de minne.’ Ruusbroec probeert binnen het kader van de gevestigde christelijke dogma’s van zijn tijd te blijven. Zo verzet Ruusbroec zich tegen Margarete Porete omdat haar mystiek niet voldoende kerkelijk is. Hij was het niet eens met haar rechtstreeks contact met God, zonder tussenkomst van de liturgie en de sacramenten. De spiritualiteit van Ruusbroec zet zich voort bij de Moderne Devotie met Geert Groote (1340-1384) die zijn werken in het Latijn vertaalt. Hij neemt afstand van de gedreven minnemystiek. De werken van zijn leerlingen verwateren in vrome en moraliserende boeken, zoals de navolging van Christus door Thomas van Kempen (1380-1471).

7 Jan van Ruusbroec

Oost en West

Om tot de diepste werkelijkheid te komen moet een hele weg worden afgelegd. Wanneer Ruusbroec spreekt over het beoefenen van deugden, leest men bij Patañjali over de yama's, de na te leven beperkingen en de niyama's, de aanbevelingen. Ruusbroec schrijft over het mediteren op de schrift, wat kan vergeleken worden met Patañjali's aanbeveling van svâdhyâya of het bestuderen van spirituele boeken die de leerling helpen bij zijn zoektocht naar het Zelf. Volgens Ruusbroec moet je van de menigvuldigheid tot de eenvuldigheid komen door het onderdrukken van impulsen, indrukken en emoties. Bij Patañjali wordt dit omschreven als een discipline voor het onderdrukken van de inhouden van de geest door het beoefenen van abhyâsa, nooit aflatende oefening en vairâgya, onthechting. Tenslotte wanneer de inhouden van de geest volledig tot rust gekomen zijn (Patañjali) of de geest geheel en al ontledigd is (Ruusbroec), dan rust de ziener in zijn eigen zelf (Patañjali) of wordt men God met God (Ruusbroec).

De broeders van de Vrije Geest

Diegenen die niet tot de christelijke familie behoorden hadden geen schijn van kans om hun inzicht kenbaar te maken, laat staan om te overleven, denk maar aan de katharen, waarvan Bernardus zei dat zij zuiverder waren dan vele priesters van zijn tijd. Toch werden zij, op aansturen van de paus, allen uitgeroeid. Zo waren er ook de broeders van de Vrije Geest, die zich niet gebonden voelden door de dogma's. Ruusbroec bekritiseerde deze broeders die 'met ledige zinnen in zichzelf ingekeerd blijven en hun eigen wezen tot een afgod maken, want zij zijn overtuigd dat zij één wezen met God hebben en zijn, maar dit is onmogelijk...' Na de mystieke bloei in de zogenaamde donkere middeleeuwen, komt de renaissance en de verlichting waarbij het denken in hoog aanzien komt te staan, maar het intuïtief beleven onderdrukt wordt. Het is wachten tot de 19e eeuw vooraleer daar verandering in komt.

Mevrouw Blavatsky (1831 - 1891) en de Theosofie

8 Mevrouw Blavatsky

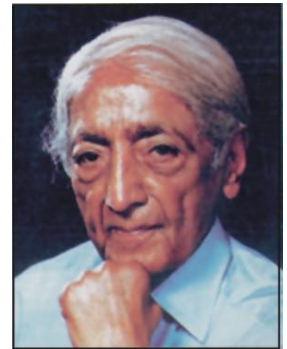
De soms fel omstreden mevrouw Helena Petrovna Blavatsky is de mede oprichtster van de Theosophical Society in 1875. Met de Theosofische Vereniging wilde zij samen met de medeoprichters de toenmalige maatschappij doordringen met ideeën en leringen van de wijsheidsreligie. Zij wilde een universele broederschap oprichten die de occulte wetenschap bestudeert. In 1878 trekt zij met de Amerikaanse medeoprichter Olcott naar Bombay. Onder het motto 'Er is geen godsdienst hoger dan de Waarheid' verspreidt De Universele Broederschap zich in India. Zij verklaart dat haar voornaamste werk 'De geheime leer' (1888) gebaseerd is op zowel de wijsheidsstelsels van het hermetisme als van het hindoeïsme. Zij schrijft: 'Zo kan worden aangetoond dat alle grondwaarheden van de natuur in de oudheid algemeen verbreid waren en dat de basisideeën over geest, stof en het heelal of over God, substantie en de mens dezelfde waren. Als men de twee oudste religieuze stelsels van de wereld, het

hindoeïsme en het hermetisme vergelijkt, zoals gekend uit de geschriften van India en Egypte, is de overeenkomst tussen die twee gemakkelijk in te zien.'

Oost en West of Krishnamurti (1895-1986) en The Theosophical Society

Na de dood van Helena Blavatsky wordt Annie Besant voorzitter van The Theosophical Society en Charles Leadbeater haar naaste medewerker. Deze ontdekt op het strand van Adyar, ten zuiden van Madras, het huidige Chennai, een jongentje waarin volgens hem de Maitreya, de nieuwe wereldleraar zal incarneren. Dit jongentje is niemand mindere dan Jiddu Krishnamurti.

Hij wordt opgevoed in de ashram van de Society in Adyar en geniet er, via een nieuwe stichting van 'De orde van de ster van het oosten', van een degelijke opleiding. Eenmaal volwassen groeit hij meer en meer uit tot een zelfstandig begenadigd wijsheidsleraar. In 1927 neemt hij definitief afscheid van de 'theosofie' en 'De orde van de ster van het Oosten' op een bijeenkomst te Ommen, Nederland. Hij verklaart er het volgende: 'Het maakt niet uit of u gelooft dat ik een wereldleraar ben of niet. Dat is volslagen onbelangrijk... Ik wens geen volgelingen... Niemand kan u bevrijding schenken, u dient deze

9 Krishnamurti

zelf innerlijk te veroveren. Omdat ik bevrijding gevonden heb kan ik u de weg wijzen. Hij die zichzelf bevrijd heeft zal zich, net als ik leraar kunnen noemen. Het ligt in ieders vermogen in de vlam op te gaan, zelf de vlam te worden.' Krishnamurti bleef steeds hameren op vrijheid en onafhankelijkheid: 'U moet vrij worden, niet omdat ik het u vraag maar omdat u het zelf wilt. Ikzelf heb gestreden om vrij te zijn van mijn vrienden, mijn boeken, mijn herinneringen. Ook u moet streven naar diezelfde vrijheid.'

Jean Déchanet (1906-1992) verenigt Oost en West

De rode draad van de Minne mystiek wordt vele eeuwen later opnieuw opgenomen door de benedictijn Jean Déchanet, die via Willem van Saint Thierry de yoga ontdekte. Op latere leeftijd trok hij zich terug in Valjouffrey, in de Franse Voor-Alpen. In zijn boek 'De weg naar de stilte' wou hij dat de christen mens, zoals de middeleeuwse mysticus, via de technieken van yoga terug het evenwicht vindt tussen het lichaam, de intelligente geest en het spirituele. In de jaren 60 van de vorige eeuw inspireerde hij veel beginnende yogi's die verankerd zaten in het christendom, waaronder schrijver dezes, en bood hen via de yoga een dieper inzicht.

10 Jean Déchanet

Een Nederlandse Advaita traditie

De musicus Alexander Smit (1948-1998) kwam via Jean Déchanet in contact met yoga. Op zijn yoga zoektocht ontmoette hij Wolter Keers (1923-1985), de pionier van de Advaita in Nederland. Deze had Ramana Maharshi (1879-1950), Krishna Menon, alias Atmananda (1883-1959) en Nisargadatta (1897-1981), de drie grote Indische advaita leraren van de 20e eeuw, als leermeesters. Alexander Smit werd zelf leerling van Nisargadatta. Zijn leerling, C.B. Zuijderhoudt gaf in 2008 een boek uit: 'Meester Eckhart versus Advaita'

11 Wolter Keers

Oost en West of Advaita Vedânta en Meester Eckhart

Zuijderhoudt probeert door te dringen naar de essentie van de christelijke traditie en de Bijbelse teksten te interpreteren los van de opgelegde dogmatische exegese, die de christen niet de mogelijkheid geeft om via de

onmiddellijke ervaring de daadwerkelijke Godsontmoeting te realiseren. Meester Eckhart toont aan dat het wel kan en staat in die zin dicht bij de Advaita Vedânta.

Zuijderhoudt plaatst volgende Upanishad naast een tekst van Eckhart: 'Als je denkt: ik ken Hem, dan weet je in werkelijkheid weinig van Brahman... Men kent hem niet als men Hem kent. Men begrijpt Hem niet als men Hem begrijpt. Alleen hij aanschouwt Hem die ophoudt Hem te aanschouwen...

Alleen door Hem te kennen, wordt men onsterfelijk. Groot, waarachtig groot, is het verlies van diegene, die niet aan Hem geraakt hier in deze aarde.' En nu Eckhart: 'Heb je God lief zoals Hij een God met eigenschappen is, zoals hij geest is, beeld is, dan moet dat allemaal weg. Je moet God liefhebben zoals hij is als niet-God, als niet-beeld, ja zoals hij een zuivere, reine, klare één is, afgezonderd van alle tweeheid.'

Oost en West komen dichter bij elkaar

Intussen wordt de mystiek in het Westen herontdekt en zoekt de westerse mens, bij gebrek aan aanknopingspunten bij zowel de reguliere dogmatische kerkgemeenschappen als bij andere strikt geregelde godsdiensten, aanknopingspunten bij de oosterse tradities. Gekende moderne wetenschappers, filosofen alsook vele anonieme zoekers gaan op in de queeste naar het Zelf. Zij vinden inspiratie bij zowel westerse als oosterse wijzen. Ook de talrijke bloeiende yogaverenigingen in het Westen zijn een bewijs van hoe men in het Westen via de oosterse yoga zoekt naar de bron van het bestaan.

Er is maar één waarheid

In het Waals-Brabants dorp, Court-Saint-Etienne, bevindt zich, op het kerkhof, naast de bron van de Dijle, een prachtig mausoleum van graaf Eugène d'Alviella die als officier de ganse wereld bereisd had. Hij liet er in 1886 een twaalf meter hoog praalgraf optrekken, waarop alle symbolen van de grote wereldgodsdiensten zijn uitgehouwen. Zij duiden op de menselijke zoektocht naar het Zelf en de verschillende mogelijkheden van benadering. Boven op het monument prijkt de tekst: 'Het unieke Wezen heeft verschillende namen.' Deze tekst verwijst naar de Rig Veda: 'Er is maar één Waarheid, maar de wijzen geven haar verschillende namen.'

Oost of West, het maakt niet uit

De Bhagavad Gîtâ zegt het duidelijk: 'Op welke wijze de mensen ook tot Mij komen, zo verwelkom ik hen; welk pad zij ook volgen, dat pad is het Mijne, o zoon van Pritha.'

Het pad leidt tenslotte tot dezelfde eenheidsbeleving in West en Oost. Hadewijch drukt het als volgt uit: 'Wanneer alle dingen zullen

12 'Het Unieke Wezen heeft verschillende namen' Opschrift op het mausoleum van graaf Eugène Goblet D'Alviella uit 1886 in Court St.Etienne

vergaan, dan zal de edele minne blijven bestaan en haar klaarheid helemaal openbaren, wanneer jullie, in een nieuw begin, met minne de minne zullen aanschouwen: Zie dit is wat ik ben'
De mystica en dichteres Lalla uit Kasjmir verwoordt de ultieme ervaring als volgt:
'Er is niets te beschouwen!
Niet Jij, niet ik,
Noch voorwerp, noch methode.
De verwekker van alle actie
Verliest hier zijn identiteit!
De blinde kan het niet gewaar worden
Maar diegene wiens bewustzijn ongerept is,
Versmelt in het Allerhoogste van zodra hij inziet.'

